

Tauno A. Tuominen – Juhani Hakala

Pohjois-Amerikkaan tuli siirtolaisten mukana olutta 1600-luvun alussa ja merimiehet toivat Länsi-Intiasta rommia. Jo 1600-luvun alkupuoliskolla alkoi oluen teollinen valmistus ja viinan tislauk; viininviljelys sai alkunsa vasta pari sataa vuotta myöhemmin.

Alkoholin käytön leviäminen nosti uskonnolliset piirit alkoholia vastaan jo 1700-luvun loppulla. Taistelu juoppoutta vastaan johti ensimmäiseen kieltolakiin Mainen valtiossa vuonna 1851. Lyhytaikaisesti oli 13 osavaltiossa kieltolaki. 1900-luvulla kieltoaate voimistui uudelleen. 1910-luvun loppuvuosina kiellettiin koko liittovaltiossa ensin tislattujen alkoholijuomien valmistus, sitten oluen valmistus ja vuonna 1919 kaikkien alkoholijuomien valmistus ja myynti.

Koko Yhdysvaltoja koskenut kieltolaki oli voimassa vuoteen 1933 saakka. Joulukuussa 1933 tehdyllä perustuslain muutoksella alkoholikaupan järjestäminen annettiin osavaltioiden tehtäväksi. Tällöin neljä valtiota päätti pysyä kuivina. 17 otti alkoholikaupan osavaltion hoitoon; näitä kutsutaan kontrollivaltioiksi tai monopolivaltioiksi. Loput ryhtyivät hoitamaan alkoholikauppaa lupajärjestelmin; näitä kutsutaan lisenssivaltioiksi tai avoimiksi valtioiksi, ja yksi näistä on Indiana. Tällä hetkellä kontrollivaltioita on 18 ja lisenssivaltioita 32.

Indiana on valittu esimerkiksi sen vuoksi, että sen väkiluku on lähes Suomea vastaava eli 5,5 miljoonaa. Pinta-ala on tosin vain noin 94 000 km² eli vajaa kolmannes Suomen pinta-alasta.

Kirjoituksemme tiedot perustuvat syksyllä 1984 suoritettuun matkaan, neuvotteluihin Indianan alkoholikomission edustajien kanssa ja Indianan alkoholilakiin (Indiana Alcoholic Beverage Laws of 1984, Charlottesville, Virginia 1984).

Kontrollivaltiojärjestelmää esittelemme Alkoholipolitiikka-lehdessä myöhemmin käyttäen

esimerkkivaltiona Michigania.

Alkoholipoliittinen ilmapiiri Yhdysvalloissa

”Uusi kieltolaki hiipii USA:han”, otsikoi The Toronto Star -lehti 27.1.1985. Liittovaltion kongressille on jätetty miljoona allekirjoitusta sisältävä anomus, jotta kongressi kieltäisi oluen ja viinin mainonnan televisiossa ja radiossa, kuten jo on tehty väkevien juomien osalta. Anomus on kongressin käsittelyssä.

Yhdysvalloissa on voimakas kansanliike lailisen alkoholijuomien nauttimis- ja ostoikärajan nostamiseksi 21 ikävuoteen. Presidentti Reagan allekirjoitti viime vuonna lain, jonka mukaan osavaltioiden tiemäärärahoista vähennetään 15 %, mikäli osavaltio kieltäytyy vuoteen 1988 mennessä nostamasta ikärajaa 21 vuoteen. Kongressi on tällä hetkellä harkitsemassa lakia, joka antaisi 5 % lisää tiemäärärahoja osavaltioille, jotka tiukentavat vankilarangaistuksiin ja ajokorttien peruuttamiseen liittyviä määräyksiä.

Yhdysvalloissa 29 osavaltiota laskee vuosina 1970—75 alkoholijuomien ostoikärajaa. Toisaalta vuosina 1976—81 nosti 13 osavaltiota ikärajaa eikä yksikään enää laskenut sitä.

Noin puolet Yhdysvaltojen osavaltioista on pyrkinyt säätämään lakeja, jotka asettavat ravintolat ja alkoholimyymälät vastuullisiksi päihtyneiden asiakkaiden aiheuttamista haitoista. New Jerseyssä korkeimman oikeuden päätöksen mukaan rattijuopon uhrin saivat haastaa oikeuteen isännän, joka oli tarjonnut kodissaan alkoholia onnettomuuden aiheuttaneelle rattijuopolle. Oikeusistuimissa on juttuja, joissa syytetään yksityisiä ihmisiä heidän kotonaan vieraille tarjoaman alkoholin seurannaisvaikutuksista. Näitä tapauksia koskevista tuomioistuinten päätöksistä ei vielä ole tietoa.

Kouluissa on alkoholivalistus voimakkaasti esillä. Panimot tuottavat uusia mietoja ja alko-

holittomia oluita. Väkevien juomien ryhmään on tullut sekoituksia, jotka perustuvat hedelmämehuihin, ja eräissä tapauksissa on viskin alkoholipitoisuutta vähennetty.

Happy Hours -tunnit, jolloin alkoholijuomia anniskellaan halvempaan hintaan, on pyritty kieltämään useissa osavaltioissa.

Ravintolayrittäjien mielestä on olemassa selvä pyrkimys kohtuullisuuteen alkoholinkäyttötavoissa sekä henkilökohtaisen vastuun korostamiseen. Lainsäädännöllä pyritään painottamaan ravintolahenkilökunnan vastuuta anniskelusta päihtyneille. Ravintolahenkilökunnan koulutuksella pyritään samaan päämäärään.

Kaiken tämän taustalla ja käyttövoimana on se tosiasia, että joka vuosi kuolee 26 000 amerikkalaista ja loukkaantuu 700 000 päihtyneiden kuljettajien aiheuttamissa onnettomuuksissa. Rattijuopumuksesta johtuvat kuolemantapaukset ovat nykyisin ensimmäisellä sijalla 18—24-vuotiaiden kuolinsyöttäilastoissa.

Edellä esitetyn perusteella voidaan todeta, että 1970-luvun alkupuoli oli Yhdysvalloissa kuten lähes kaikkialla muuallakin liberaalin alkoholipolitiikan aikaa. Alkoholipoliittinen ilmapiiri kiristyi 1970-luvun loppupuolella Yhdysvalloissa ja myös mm. Suomessa. Kiristymisen jatkuu yhä Yhdysvalloissa.

Indianan alkoholijärjestelmän pääpiirteet

Indianan alkoholilainsäädännön yleisenä tarkoituksena on ”suojella valtion asukkaiden taloudellista hyvinvointia, terveyttä, rauhaa ja moraalialla” ja ”säännellä ja rajoittaa alkoholijuomien valmistusta, myyntiä, hallussapitoa ja käyttöä” sekä ”tuottaa valtiolle lisääntyviä tuloja”. Siis osittain samoja tehtäviä kuin Alkolla.

Indianan alkoholiasioissa keskeisenä ideana on, että yksityiset yritykset hoitavat luvanvaraisesti alkoholijuomien valmistuksen, tuonnin, tukkukaupan, vähittäismyynnin ja anniskelun. Luvat antaa valtion viranomainen, alkoholikomissio, joka valvoo toiminnan lainmukaisuutta. Se voi antaa alkoholin valmistusta, maahan tuontia, kuljetusta ja myyntiä koskevia määräyksiä ja ryhtyä tarvittaessa toimenpiteisiin epäkohtien ehkäisemiseksi ja rangaista rikkomuksista. Komission johdossa on neljä kuvernöörin nimittämää komissionäriä, joista kaksi on republikaania ja kaksi demokraattia. Toimi-

kauden pituus on neljä vuotta. Komissionäriä edellytetään, että hän on vähintään 31-vuotias, että hänellä on ”hyvä moraalinen luonne” ja että hän on asunut valtiossa vähintään 10 vuotta välittömästi ennen nimitystä.

Alkoholikomissiolla on oikeus säännellä alkoholijuomien mainontaa ja jopa eräiltä osin kieltää mainonta alkoholijuomien myynti- ja anniskelupaikoilta. Sanomalehdistössä, radiossa ja televisiossa esitettävää mainontaa komissio ei voi kieltää, mutta se voi antaa mainontaa rajoitettavia sääntöjä ja määräyksiä.

Indianan järjestelmään kuuluu, että jokaisessa piirikunnassa on 4-jäseninen alkoholilautakunta, joka tekee esityksiä ja antaa lausuntoja alkoholiasioissa valtion alkoholikomissiolle. Lupahakemukset käsitellään lautakunnan avoimissa kokouksissa, niin että kuka tahansa voi esittää mielipiteensä lupa-asioissa. Jos lautakunnan enemmistö (vähintään 3 jäsentä) on luvan myöntämistä vastaan, ei alkoholikomissio voi lupaa myöntää.

Vapaa vai valvottu?

William E. Spellman ja Mark R. Jorgenson ovat selvittäneet lisenssi- ja kontrollivaltion välisiä eroja (American Journal of Economics and Sociology 41 [1982]: 1, 77—83). Heidän mukaansa vuonna 1976 perittiin kontrollivaltioissa henkilöä kohti alkoholiin liittyviä veroja keskimäärin 22,71 dollaria ja lisenssivaltioissa 19,70 dollaria. Kirjoittajat katsovat, että kontrollivaltioiden verotusjärjestelmissä on mukana ”syntivero”, jonka tarkoituksena on siirtää varoja sosiaalisesti hyödyllisiin tarkoituksiin verottamalla yhteiskunnallisesti epäsuotavia toimintoja. Alkoholijuomien kulutus lisenssivaltioissa oli vuonna 1976 keskimäärin 29 % suurempi kuin kontrollivaltioissa. Kuitenkin on yllättävää, että tutkijoiden mukaan kymmenen vuoden painotettu indeksi osoitti, että keskihinta lisenssivaltioissa oli 5 % korkeampi kuin kontrollivaltioissa viimeksi mainittujen korkeammasta verotasosta huolimatta. Tutkijoiden mukaan korkeampi verotaso mutta matalampi lopullinen hintataso kontrollivaltioissa on osoitus erilaisista kysyntäjoustoista ja/tai siitä, että kontrollivaltioiden hintataso on alempi, koska toiminta tapahtuu laajemmassa mitassa ja on siten esimerkiksi kiinteiden kustannusten osalta

taloudellisempaa.

Kontrollivaltioissa ovat sekä kulutus että hintataso alempia, kun päinvastoin olettaisi, että korkeampi hintataso vähentäisi kulutusta. Tutkijat selvittävät asiaa siten, että kontrollivaltioissa järjestelmä heijastaa väestön arvoja, asenteita ja uskomuksia, jotka eivät suosi alkoholin käyttöä. Toisaalta alkoholijuomien saataavuus on kontrollivaltioissa lisenssivaltioita heikompi.

Maantieteellisillä ja väestöllisillä seikoilla ei tutkimuksen mukaan ole vaikutusta näihin tuloksiin. Tuloksia selittänee ilmeisesti vain se, että kontrollivaltiojärjestelmä todella vaikuttaa alkoholijuomien kulutukseen.

Tuloksiin vaikuttaa jonkin verran osavaltioiden välinen kauppa. Esimerkiksi Iowan osalta on todettu, että se menetti vuonna 1977 12 % myynnistään, koska asukkaat toivat alkoholi-juomia naapurivaltioista. Yleensä rajakaupungeissa alkoholijuomien hinnat ovat selvästi alle kyseisen valtion keskitason.

Tutkijoiden mukaan alkoholismien määrä on kontrollivaltioissa selvästi pienempi kuin lisenssivaltioissa. Alkoholismiin eivät niinkään vaikuta alkoholin saatavuus ja hinta vaan pikemminkin juomiskäyttäytyminen ja asennoituminen alkoholiin kyseisessä valtiossa.

Loppupäätelmänään tutkijat esittävät, että kontrollivaltion toiminnan taloudellisuuden aiheuttavat alemmat yksikkökustannukset ostotoiminnassa, tukkumyynnissä ja vähittäismyynnissä. Pääoman ja työvoiman käytön tehokkuus johtuu osittain vähittäismyymälöiden pienemmästä määrästä kontrollivaltioissa. Tutkijoiden mukaan kontrollijärjestelmä on sosiaalisesti hyödyllinen eikä muinaisjäännöksiä kieltoain ajoilta.

Ilmeisesti edellä esitetty ajattelu on Yhdysvalloissa melko laajalle levinnyt. Lisenssivaltioiden alkoholielinkeinojen edustajat pyrkivät lehtikirjoittelussaan ja kannanotoillaan esittämään, että he toimivat ainakin yhtä kannattavasti kuin keskitetyt kontrollijärjestelmät. Taustalla on pelko siitä, että lisenssivaltioiden alkoholijärjestelmää pyrittäisiin muuttamaan entistä rajoittavampaan suuntaan taloudellisin perustein.

Alkoholijuomien jakeluverkosto

Vaikka Indiana on avoin eli lisenssivaltio, on kaikki alkoholiin liittyvä toiminta luvanvaraista. Komissio myöntää ja peruuttaa kaikki luvat, ja sillä on myös valvonta- ja määräysvoima lupa-asioissa. Erilaisia lupia on kaikkiaan viitisenkymmentä.

Myynti- ja anniskeluluvat jaotellaan mm. seuraavasti: Kolminkertainen lupa sisältää luvan myydä kaikkia alkoholijuomia. Kaksinkertainen lupa sallii vain oluen ja viinin myynnin ja yksinkertainen pelkästään oluen.

Lupien suhteen komissiolla on suurin piirtein samat oikeudet kuin Alkolla on ravintoloiden anniskelulupien suhteen. Toisaalta komissiolla on jossain määrin enemmän julkiselle viranomaiselle kuuluvia valtuuksia ja velvollisuuksia.

Ennen anniskelun aloittamista paikkakunnalla tulee olla tähän oikeuttava yleissuostumus. Yleissuostumus ei saa sisältää mitään ehtoja, poikkeuksia tai rajoituksia.

Lupaa ei saa myöntää, ennen kuin hakemus on julkistettu ja tutkimus tehty paikallisessa lautakunnassa. Ilmoitusten tulee olla lehdessä kaksi eri kertaa. Lehti-ilmoituksessa tulee kertoa yleisölle hakijan nimi, haetun luvan tyyppi, huoneiston sijainti sekä aika ja paikka, jossa hakemus tulee tutkimuksiin paikallisessa lautakunnassa. Lupahakemuksen tarkoittamalla alueella (500 metrin säteellä haetusta luvasta) asuvat voivat tulla kuulusteluun ja ilmoittaa vastustavansa hakemusta. Paikallinen lautakunta voi ottaa vastaan valan nojalla tehtyjä suullisia todistuksia ja asianmukaisia todisteita.

Osavaltiotason komission tulee noudattaa paikallisen lautakunnan suositusta, kun lautakunnan enemmistö äänestää luvan myöntämistä vastaan. Lupaa ei saa myöntää, mikäli vähintään 51 % rekisteröidyistä äänestäjistä alueella on luvan myöntämistä vastaan. Komission tulee peruuttaa anniskelulupa, jos 66 % rekisteröidyistä kaupungin äänestäjistä vaatii tätä tai mikäli luvan haltija on tuomittu joko julkisen oikeuden tai komission toimesta alkoholilain rikkomisesta.

Luvat ovat voimassa kalenterivuoden. Lupaa uudistettaessa ei hakijan tarvitse olla henkilökohtaisesti läsnä paikallisen lautakunnan istunnossa, ellei häntä erikseen ole kutsuttu. Kuiten-

kaan paikallinen lautakunta ei voi esittää lupaa evättäväksi, ellei se ole kuullut yrittäjää. Paikalliset lautakunnat tekevät esityksensä osavaltion komissiolle, jonka päätökset ovat lopullisia.

Anniskeluluvista komissio voi myöntää yhden kolminkertaisen, yhden kaksinkertaisen ja yhden yksinkertaisen luvan kaupunkiin jokaista 1 500:aa asukasta tai sen osaa kohti. Jos kaupungin väkiluku on alle 5 000 asukasta, edellyttää luvan myöntäminen kaupunginvaltuuston tai -hallituksen erillistä päätöstä. Mikäli lupia myönnetään maaseudulle, on niille asetettu useimmiten vielä lisäehtoja.

Ravintolassa tulee olla vähintään 25 asiakaspaikkaa, jotta sille voitaisiin myöntää anniskelulupa. Kolminkertaisen anniskeluluvan saamisen edellytyksenä on, että hakijalla on yksinkertainen ja kaksinkertainen lupa jo aikaisemmin eli että hän on oikeutettu anniskelemaan viiniä ja olutta. Tosin kaikki kolme lupaa voi hakea myös samanaikaisesti. Huoneiston tulee täyttää kolminkertaiselle luvalla asetetut edellytykset, ja hakijan on esitettävä komissiolle anomus, jossa on 250 kyseessä olevan kaupungin asukkaan nimeä. Mikäli oikeuksia haetaan maaseudulle, on lisäedellytyksinä pöytiin tarjoilu ja se, että ruoan bruttomyynti ylittää 100 000 dollaria vuodessa kolmen vuoden ajalta juuri ennen luvan hakemista.

Baarin perustaminen anniskeluravintolaan edellyttää, että yrityksen vuosimyynti on vähintään 100 000 dollaria, josta vähintään 50 % on ruoan myyntiä.

Kaupungissa sijaitsevassa hotellissa tulee olla vähintään 25 huonetta ja maaseudulla sijaitsevassa vähintään 50 huonetta. Toisaalta maaseudun lomahotellissa, joka on auki vain kausiluonteisesti, tulee olla vähintään 25 huonetta. Määräysten mukaan siinä tulee mm. olla vähintään kaksi kerrosta pohjakerroksen lisäksi ja sen tulee olla toiminut vähintään kolme vuotta ennen luvan myöntämistä.

Lupamaksut vaihtelevat 450 dollarista 775 dollariin (2 800—4 800 mk; dollari = 6,20 mk) riippuen kaupungin asukasmäärästä. Lisenssimaksua nostetaan 100—200 dollaria (620—1 240 mk) jokaiselta alkavalta 50 asiakaspaikalta, joita ravintolassa on yli 50 asiakaspaikan. Maksusta on laissa monimutkaiset ja yksityiskohtaiset määräykset.

Vähittäismyyntiluvat myönnetään sekata-

rakaupan omistajalle, jolla on valtion apteekkilautakunnan myöntämä lupa. Tämä koskee väkeviä alkoholijuomia. Lisäksi lupa voidaan myöntää liikkeille, joiden nimenä on package liquor store. Nämä liikkeet saavat myydä pelkästään alkoholijuomia, baaritarvikkeita, tupakkatuotteita, alkoholittomia juomia ja painotuotteita. Komissio voi kieltää joidenkin tuotteiden myynnin package liquor storesta, mikäli ne eivät kuulu liikkeen toiminta-ajatuksen. Näissä kaupoissa saa maistella viinejä, jotka on tuotettu Indianan pienillä viinitiloilla. Maistaminen on sallittu pelkästään huoneistossa, eikä siitä saa periä maksua.

Jokaista 1 500:aa asukasta kohti voidaan myöntää vain yksi oluen vähittäismyyntilupa ja yksi väkevien juomien myyntilupa. Package liquor store -lupia saadaan myöntää yksi jokaista 5 000:ta asukasta tai sen osaa kohti.

Syyskuussa 1984 saadun tiedon mukaan Indianassa oli lupia seuraavasti: 1 070 package liquor storea, 635 sekatavarakauppaa, 3 326 ravintolaa, 174 hotellia ja motellia, 1 318 viiniravintolaa, 1 109 klubia, 2 lomahotellia ja 1 junalupa.

Alkoholijuomien kulutuksesta Yhdysvalloissa

Yhdysvalloissa ei ole mitään hallitsevaa kansallisuomaa. Tämä johtunee maan laajuudesta ja eri alkoholijuomien valmistusta suosivasta ilmastosta eri osissa maata sekä siitä, että eri siirtolaisryhmät toivat aikanaan oman juomakulttuurinsa Yhdysvaltoihin.

Vuonna 1983 kulutettiin Yhdysvalloissa 8,1 litraa 100 %:n alkoholia asukasta kohti (6,4 litraa samaan aikaan Suomessa). Yhdysvaltain panimoliiton mukaan kulutus jakautui vuonna 1981 seuraavasti: väkevät 37 %, olut 49 % ja viinit 14 % (Suomessa vuonna 1981: väkevät 43 %, olut 44 % ja viinit 13 %). Alkoholijuomien kulutus kasvoi tasaisesti ja kohtalaisen nopeasti 1960-luvun lopulta vuoteen 1974; tämän jälkeen väkevien juomien kulutus on pysynyt ennallaan ja mietojen juomien kulutus hieman kasvanut.

Yhdysvallat on laaja maa ja sen ilmasto, luonto, talous ja kulttuuri ovat hyvin erilaisia maan eri osissa. Alimmillaan eli 5,8 litraa kulutus on kaakkoisosissa maata ja korkeimmillaan eli 10,3 litraa Tyynenmeren rannikolla 100 %:n

alkoholina henkeä kohti laskettuna vuonna 1980. Uudessa Englannissa ja Tyynenmeren valtioissa on suurimmat kulutusluvut ja myös viiniä kulutetaan selvästi enemmän. Oluen kulutuksessa on pienimmät erot eri osavaltioiden välillä. Sillä alueella, jossa Indiana sijaitsee, kulutus on maan keskiluokkaa.¹

Kuten Suomessakin pieni osa väestöstä kuluttaa puolet kaikista alkoholijuomista — USA:ssa 11 %. Tutkimusten mukaan 75 % aikuisesta miesväestöstä ja 60 % aikuisesta naisväestöstä käyttää alkoholijuomia. Kulutuksen huippu on hieman laskenut ja on miehillä 20—34 vuoden iässä ja naisilla 35—49 vuoden iässä. Tutkimukset osoittavat, että amerikkalaiset juovat useammin omassa tai ystäviensä kodissa kuin ravintoloissa ja että cocktailkutsut ovat suosittuja. Selvitysten mukaan noin 40 % ihmisistä joi useimmiten kotona, hieman alle 40 % useimmiten juhlissa ja vain 10 % tavallisimmin ravintolassa. Ravintolat olivat erityisesti nuorten suosiossa.

Vuonna 1981 väkevien juomien markkinoista viskin osuus oli 45 %, kun se kymmenen vuotta aikaisemmin oli ollut 62 %. Votkan kulutus oli lisääntynyt kymmenessä vuodessa 14 %:sta lähes 22 %:iin. Yhdysvallat on maailman suurin votkan markkina-alue. Ginin kulutus oli pysynyt suurin piirtein ennallaan; rommin, brandyn ja muiden alkoholijuomien kulutusosuudet olivat kasvaneet viskin kustannuksella.

Väkevien juomien ja tuoremehujen sekoitukset ovat saavuttaneet suosiota, samoin wine coolersit eli viinin, hedelmämeheun ja kivennäisveden sekoitukset. Kotimaisten viinien kalliit hinnat ja asiakkaiden — nk. yuppie-sukupolven — merkkitietoisuus ovat lisäämässä ulkomaisen viinien kysyntää.

Lupien myöntämisessä ja mainonnassa suositetaan useimmissa osavaltioissa mietoja juomia.

Valvonta

Alkoholiasioiden valvonta on uskottu alkoholikomission toimeenpano-osastolle (Indiana

¹ Brown, Mavis M. & Dewar, Margo F. & Wallace, Paul: Alcoholic beverage taxation and control policies. International survey. Fifth edition. Brewers Association of Canada. November 1982.

State Excise Police), joka jakautuu kuuteen piiriin ja jonka vahvuus on 52 poliisia. Henkilöstöstä enintään puolet saa kuulua samaan poliittiseen puolueeseen. Myös järjestyspoliisin tehtävänä on valvoa alkoholiasioita.

Valvonnan keskeisenä tavoitteena on toteuttaa alkoholilainsäädäntöä siihen liittyvien verojen ja maksujen periminen mukaan lukien. Vakavimmat alkoholilainsäädännön rikkomukset ovat juuri verojen ja maksujen välttäminen (luvaton valmistus, salakuljetus, alkoholijuomapullojen uudelleen täyttö laittomilla juomilla jne.). Anniskelussa on yleensä kysymys anniskeluvirheistä (alaikäisille ja päihtyneille anniskelu, anniskeluajan ylittäminen jne.).

Rikkomukset tutkitaan suullisissa kuulusteluissa, joita varten komissiolla on kuulustelutuomari. Pöytäkirjat annetaan komission syytäjälle, joka esittää komissiolle syytteet sekä alkoholilainsäädännön että komission asettamien sääntöjen ja määräysten rikkomisista.

Komissio määrää rangaistukset. Sellaisena voi olla pienehköistä rikkomuksista sakko (300—500 dollaria = 2 000—3 500 mk) tai anniskelun määräaikainen keskeytys, tavallisesti kolmeksi päiväksi. Jos on aikaisempia rikkomuksia, rangaistuksena voi olla enintään 30 päivän keskeytys tai vakavissa tapauksissa lopullinen peruutus. Ennen lopullista peruutusta on järjestettävä julkinen kuulustelu. Mikäli luvan peruutus kestää yli kolme päivää, luvanhaltija voi valittaa osavaltion korkeimpaan oikeuteen. Tarvittaessa voidaan rikkomus jo alun perin antaa yleisen tuomioistuimen tuomittavaksi.

Mainittakoon, että Excise Police harjoittaa myös koulutustoimintaa luennoimalla erilaisissa oppilaitoksissa.

Anniskelumääräykset

Eri osavaltioilla on yleensä oma alkoholilainsäädäntönsä. Osavaltioiden anniskelumääräykset poikkeavat jossain määrin toisistaan. Ehkä ainoa koko liittovaltiota koskeva määräys on väkevien juomien mainontakielto televisiossa ja radiossa.

Anniskelun toimittamista koskevia määräyksiä ei ole kovin runsaasti. Tärkeimmät niistä ovat seuraavat.

Anniskelu on sallittu kello 7.00—3.00 maa-

nantaista lauantaihin. Sunnuntaisin anniskelu on sallittu erityisellä sunnuntailuvalla kello 12.00—0.30. Anniskelu on kielletty joulupäivänä, uudenvuodenpäivänä ja vaalipäivinä vaalihuoneistojen ollessa avoinna.

Anniskeluikäraja on 21 vuotta eli sama kuin vähittäismyynissä. Tähän ikärajaan pyritään koko Yhdysvalloissa rattijuopumuksen vähentämiseksi. Indianan yliopistokaupungissa Bloomingtonissa vaati eräs ravintola nuorta asiakasta todistamaan ikänsä kolmella eri henkilötodistuksella!

Alkoholijuomien anniskeluhinnoittelu on vapaa. Kaikkien asiakkaiden on kuitenkin saatava alkoholijuomat samaan aikaan samaan hintaan. Alennustunnit (Happy Hours) ovat sallittuja, mutta niiden kieltämistä on harkittu rattijuopumuksen vähentämiseksi. Alkoholijuomia ei saa anniskella velaksi; luottokortteja pidetään käteisen veroisina.

Anniskelua suoritettaessa tulee olla saatavana ruokaa. Vuoden 1976 jälkeen myönnetyissä lisensseissä on ehtona, että myynnistä tulee olla vähintään puolet ruokamyyntiä.

Päihtyneille anniskelu on kielletty. Omia alkoholijuomia ei saa tuoda ravintolaan nautittavaksi. Ravintolasta saa viedä alkoholijuomia alkuperäispakkauksissa. Baariosastot ovat luvallisia, mutta itsepalvelu ei ole sallittua. Myöskään automaattit eivät ole sallittuja alkoholijuomien anniskelussa muutoin kuin henkilökunnan käytössä. Kaikkia juomia saadaan anniskella laimentamattomina. Alkoholijuomien nauttiminen seisaaltaan on sallittua.

Ravintolat saavat itse valita eri juomien annossuuruuden. Tavallisimmat ovat väkeissä juomissa 1,25—1,5 unssia (= 3,7—4,4 cl), miedoissa viineissä 6 unssia (= n. 18 cl).

Anniskeluhinnoittelu

Yhdysvallat on vapaan kilpailun maa. Alkoholijuomien tarjoiluhinnat ovat ravintolan määrättävissä. Käytännössä kilpailuolosuhteet ratkaisevat hintatason. Palvelurahaa ei merkitä laskuun; tarjoilusta maksetaan tarjoilijalle keskimäärin 15 %. Indianan valtion liikevaihtovero on 5 %. Hintavertailu on syyskuulta 1984 (dollarin kurssi noin 6,20 mk).

Vaativammassa ruokapaikassa 1/3 litraa olutta maksoi 5,50 mk (meillä 6,45 mk) ja

lasillinen (n. 18 cl) mietoa viiniä saman 5,50 mk (meillä 11,00 mk). Litra viiniä maksoi 30,70 mk (meillä 61,25 mk). Normaalin virvoitusjuomapullon hinta oli 4,00 mk, ison 4,60 mk (meillä 5,10—5,50 mk) ja kahvikupillisen 3,10 mk. Pikku ruoka-annosten (mm. pizzojen) hinnat vaihtelivat 8,60 mk:n ja 23,30 mk:n välillä.

Hyvätasoisessa hotelliravintolassa karahvi viiniä maksoi 38,00 mk ja pullo 46,00 mk (meillä 57,20 mk). Ranskalaisten vuosikertaviinien halvimmat hinnat olivat noin 75,00 mk (meillä Alkon pulloukset samanhintaisia), kalleimmat hinnat noin 370,00 mk (meillä 220,00 mk).

Väkevien juomien hinnat vaihtelivat 25 mk:n ja 30 mk:n välillä (meillä 11—20 mk). Kaikki juomat huomioon ottaen alkoholijuomien hintataso on Indianassa suunnilleen sama kuin Suomessa.

Lopuksi

Indianan alkoholilainsäädäntö on yllättävän laaja ja yksityiskohtainen, vaikka kyseessä on ”avoin” valtio. Jokaisen alkoholiasioita hoitavan elimen tehtävät ja valtuudet on lueteltu laissa mahdollisimman täydellisesti. Alkoholipoliittinen tarveharkinta on määritelty pelkäämättä asukaslukujen perusteella. Luvanhaltijain ja lupia hakevien oikeusturva on taattu lukuisin säännöksin. Myös osavaltion asukkailla on välitön mahdollisuus vaikuttaa lupa-asioihin. Kaiken kaikkiaan järjestelmä on pyritty panssaroimaan täysin idioottivarmaksi. Asioille on määrätty tarkka byrokraattinen järjestys ja tarkat maksutaulukot, kaikkea valvoo poliisi, ja asiat pyritään ratkaisemaan juridisesti pitävin päätöksin.

Indianan järjestelmästä tuntuu kuitenkin puuttuvan yksi tärkeä ominaisuus: joustavuus. Se ei salli alkoholipoliittisten keinojen joustavaa käyttöä ja variointia tilanteen mukaan kuten Suomessa. Jakeluverkoston säätely perustuu kaavamaisesti asukasmääriin. Vaikka alkoholijuomien tarjontaa on rajoitettu, on myynti- ja anniskeluverkosto huomattavasti tiheämpi kuin Suomessa. Anniskelumääräyksissä ei ikärajasäännöstä lukuun ottamatta ole suuria eroja Suomeen verrattuna.

Hintapolitiikka ei ole alkoholipolitiikan välineenä Indianassa läheskään samassa asemassa kuin Suomessa. Alkoholiala tosin verotetaan,

mutta verotaso on matalampi kuin kontrollivaltioissa.

Alkoholivalistusta annetaan lähinnä koululaitoksen piirissä. Sen lisäksi kampanjoidaan voimakkaasti rattijuoppoutta vastaan.

Kaiken kaikkiaan voidaan todeta, että alkoholipoliittiset tavoitteet ja keinot eivät ole Indianassa esillä läheskään samassa määrin ja yhtä johdonmukaisesti kuin Suomessa.

English Summary

Tauno A. Tuominen — Juhani Hakala: Indianan osavaltion anniskelutoiminnasta (Sale of Alcoholic Beverages in the State of Indiana)

The data in this article are based on a trip taken in 1984, on discussions with representatives of the Indiana Alcohol Commission and on Indiana alcohol legislation.

Eighteen of the 50 states in the United States are control states, i.e. control of the alcohol trade has been designated a function of the state. In the other 32 states the alcohol trade is overseen through a system of permits. These are called licence states. One of the licence states is Indiana.

Both the consumption and cost of alcohol are lower in control states, nor is alcohol available in these states as easily as in licence states. The system of supervising the alcohol trade in control states reflects their population's values, attitudes and beliefs, which do not approve of alcohol.

The general purpose of Indiana alcohol legislation is to protect the state's inhabitants' financial welfare, health, peace and morality, to regulate and restrict the production, sale, possession and use of alcoholic beverages and to provide increasing revenues. The central principle is that private enterprises are

granted permits for the production, importation, wholesale and retail sales of alcohol and the serving of alcoholic beverages. An official state organ, the Indiana Alcohol Commission, grants permits and sees that the laws are obeyed. Every county in the state has an alcohol board that makes proposals and prepares statements for the Alcohol Commission.

Indiana's alcohol legislation is surprisingly comprehensive and detailed for a state with a liberal alcohol policy. The functions and authority of each organ administering matters pertaining to alcohol are listed in the legislation as specifically as possible. The need for licences to sell and serve alcohol is assessed merely on the basis of population. Many regulations guarantee permit holders' and applicants' legal rights. It is also possible for state residents directly to influence matters concerning permits. In short every effort has been made to ensure a completely fool-proof system. Everything has been designated a precise position in the bureaucratic hierarchy, specific price lists are compiled, the police maintain surveillance and efforts are made to solve all matters pertaining to alcohol in a legally binding way. The Indiana system, however, lacks one important quality, i.e. flexibility.